

De Nederlandse schrijftaal

Le Néerlandais écrit

van de Westhoek in Frankrijk • 39

dans le Westhoek français • 39

Edmond Louis Blomme, *De Navolging Christi*,

Edmond Louis Blomme, *De Navolging*
eerste boek in rijmwerken.

Christi, premier volume, en vers

Cyriel Moeyaert

Blomme schreef een berijmde
Nederlandse vertaling van het
eerste boek van *de Imitatio Christi*

van Thomas a Kempis. Die werd in 1380
geboren in Kempen, tussen Gulik en Kleef,
even voorbij de huidige Nederlands-Duitse
grensplaats, die toen van taal en cultuur nog
volkomen Nederlands was. Hij studeerde in
Deventer en werd later broeder in het klooster
van Hildesheim. Daar is zijn *Imitatio Christi*
ontstaan. Hij stierf er in 1471.

De Imitatio Christi werd hoog gewaar-
deerd en in de meeste talen vertaald. Na de
Bijbel is het het meest verspreide christelijk
religieuze boek ter wereld.

De vertaler van het eerste boek van
de Imitatio, is de Frans-Vlaming Edmond
Louis Blomme, geboren in 1828 in Tetegem.
Hij schreef die berijmde vertaling van 1890
tot 1891 en maakte er in 1895 een kopie van
waarop wij ons hebben gebaseerd. Van een
Latijns versje van Thomas a Kempis zelf: “In
omnibus requiem quaesivi et nusquam inveni/
nisi in angello cum libello”, heeft Blomme
een gedeeltelijk vrije vertaling gemaakt: “Ik
zogte zoete rust in eenig heylzaam houxken/
en rijmde zoo het eerst Navolging Christi
bouxken”.

Tot 1891 heeft Edmond Blomme maar
één werk in het Nederlands
geschreven: de hier vermelde
Navolging Christi. Daarover

242

Blomme a réalisé une traduction
néerlandaise en vers du premier livre
de *De Imitatione Christi*. L'auteur de

ce traité, Thomas a Kempis, naquit en 1380 à
Kempen, entre Juliers (Jülich) et Clèves, juste
au-delà de l'actuelle frontière entre les Pays-
Bas et l'Allemagne, région qui était encore à
l'époque tout à fait néerlandaise par la langue et
la culture. Il étudia à Deventer avant de devenir
moine à l'abbaye de Hildesheim, où il rédigea
son *De Imitatione Christi*. Il décéda en 1471.

Ouvrage hautement apprécié et traduit
dans de très nombreuses langues, *De Imitatione*
Christi (« Au sujet de l'imitation de Jésus-
Christ »), allait être, après la Bible, le livre de
religion chrétienne le plus largement diffusé
dans le monde.

Le traducteur du premier livre de *De*
Imitatione, le Flamand de Flandre française
Edmond Louis Blomme, est né en 1828 à
Teteghem. Il a effectué cette traduction en vers
en 1890 - 1891 et en a fait en 1895 une copie que
nous avons utilisée comme base. Un vers latin
de Thomas a Kempis lui-même, « In omnibus
requiem quaesivi et nusquam inveni / nisi in
angello cum libello », devient dans la version
partiellement libre de Blomme : « Ik zogte zoete
rust in eenig heylzaam houxken / en rijmde zoo
het eerst Navolging Christi bouxken » (J'ai cher-
ché le repos en quelque coin propice / et versifié
ainsi le premier livre de l'Imitation du Christ).

Jusqu'en 1891, cette *Navolging Christi* est

schrijft hij op p.23 van z'n vertaling:

*Ik rijmde lang alleen
En baerde zoo maer een*

Dit handschrift maakt deel uit van het *Livre historique* in het archief van de pastorie van Arnike. Dit is helemaal gemaakt door Blomme zelf. Daarin zit ook de uit 1781 daterende kopie van "Het spel van zeghen ende mirakelen van den H. Godewardus", geschreven door de dichter-rederijker Leonard Berreville. In dat jaar werd het opgevoerd door de redrijerskamer van Arnike. "De liefhebbers en bevinders der Redenkunst, schuytende onder de vaste bescherming van de gegesselden Zaligmaker"¹.

In dit *Livre historique* van Arnike heeft Blomme ook een kopie van een mysteriespel gekopieerd: "De toekomst van de Heylige Geest over de Apostelen met hunne eerste werken ende mirakelen, tot hunne vervolging door geheel de wereld. Als ook de verjaginge der zeven hoofd-zonden door zeven tegenstrijdige Vruchten van de Heyligen Geest" (1750). Blomme vertaalde er ook een ode in aan Sint-Goewaert en een aan het H. Kruis.

In 1901 dichtte hij in het Nederlands een "Welkom" voor een feest in Wormhout. Het is tegelijk een klaaglied over de afschaffing van het gebruik van het Nederlands in de scholen, de kerk en de catechismuslessen. Edmond Blomme heeft ook verschillende dorpsmonografieën gemaakt.

Hij wordt nergens vermeld als lid van het Comité Flamand de France, maar hij publiceerde wel in de *Mémoires de la Société Dunkerquoise*. In 1896 verschijnt van zijn hand een "Monographie de la commune de Ledringhem", Présentée au concours de la "Société Dunkerquoise" in 1895. (29e Mémoires, 85-187). Hierin staat een keurige beschrijving van de oude kerk van Ledringhem met de Nederlandse opschriften, ook deze die op de nu verdwenen gebrandschilderde ramen stonden en de nog bestaande, maar moeilijk leesbare op de balken. Hierin ontdekten we ook de niet meer leesbare tekst op een steen in de noordermuur:

243

le seul ouvrage qu'Edmond Blomme ait rédigé en néerlandais. Il écrit à ce propos à la p.23 de sa traduction:

Ik rijmde lang alleen / En baerde zoo maer een
(Longtemps, j'ai seul en vers écrit / Ainsi n'ai qu'un livre produit).

Ce manuscrit fait partie du *Livre historique*, conservé dans les archives paroissiales d'Arnèke et dont le contenu est entièrement dû à Blomme. On y trouve également la copie de « Het spel van zeghen ende mirakelen van den H. Godewardus » (Le Jeu de la bénédiction et des miracles de saint Gohard), écrit en 1781 par le poète-rhétoricien Léonard Berreville et donné en représentation la même année par la chambre de rhétorique d'Arnèke « De liefhebbers en bevinders der Redenkunst, schuytende onder de vaste bescherming van de gegesselden Zaligmaker »¹.

Dans ce *Livre historique* d'Arnèke, Blomme a également repris une copie du Miracle qui a pour thème « La descente du Saint-Esprit sur les apôtres, avec leurs premiers accomplissements et miracles pour qu'ils les répandent de par le monde. Et pour que soient combattus les sept péchés capitaux par sept bienfaits correspondants du Saint-Esprit » (1750). Dans le même ouvrage figurent aussi, traduites par Blomme en néerlandais, une ode à saint Gohard et une ode à la sainte Croix.

En 1901, il a composé en néerlandais une « Bienvenue » pour une fête à Wormhout. Il y exprime en même temps ses doléances sur la suppression de la langue néerlandaise dans les écoles, à l'église et dans les leçons de catéchisme. Edmond Blomme est aussi l'auteur de monographies de divers villages.

Blomme n'est mentionné nulle part en tant que membre du Comité flamand de France. Mais il a publié en français dans les *Mémoires de la Société dunkerquoise*. En 1896 paraît sous sa signature une « Monographie de la commune de Ledringhem », présentée l'année précédente au concours de la « Société dunkerquoise » (29e Mémoires, 85-187). Il y décrit joliment la vieille église de Ledringhem avec ses inscriptions néerlandaises, y compris celles qui figuraient

III. Hoofdstuk

Van de leering van de waarheid.

Gelukkig sterveling! welk hier het eeuwig-leven.
Nu leyd met D'eyge hand in weg die tot haer gaet!
Gelukkig dien ziet haer, in schoonheid hoog verheven
Om zig een haer te geven
In geest, zoo' zy bestaet!

De zinnen doen bedrog: met menig boos valscheiden,
zy bien, een ons verstand, het geen niet zeker is;
En zy doen altijd zien, door vele duysterheden,
, & geen geest onzekerheden,
Aan d'oor, de duysternis.

Wat buiten ons verduist, verborg' en duyster dingen,
Om s'welke in lesten dag de ziel is noyt gestraft?
Vermits wy d'agdelijk deslechts van staat volbrengen,
Om 't leen van ander dingen,
men blijft er ongestraft.

't Is groot verlies van tyd, en ook al veel dwaasheyden,
In zig te zyn verblind, te loopen waer deugd,
Om schandelyke zaak, of nog min veel krankheyden,
In sommige ydelheyden,
Die zinnen hier verbeugd.

O eeuw'ig woord! wel! spreekt een vroeg-achtige heeten,
Den geen en is geleert, in uwe hooghe school,
Bekommet hem niet meer in twyffel'le ziel-smerten,
Die onvolden begeerten
In ongerust verhoel!

“Niet sonder Godt: desen 27 augustus 1672.” De Werkgroep De Nederlanden heeft een nieuwe steen met dat opschrift naast de oude steen ingemetseld en onthuld.

Taal van Edmond Blomme

Edmond Blomme zal z’n Frans-Vlaamse moedertaal vlot gesproken hebben. Hij blijkt op school ook onderwijs in het Nederlands genoten te hebben, toen het Nederlands nog niet verboden was in 1853 en later zal hij z’n Nederlands nog wel bijgeschaafd hebben.

Woordenschat:

Blomme beschikt over een vrij rijke woordenschat. De meeste gebruikte woorden zijn gewoon goed gespeld Nederlands, maar in z’n vertaling staan er nogal wat die dialectisch of ouderwets getint zijn. Bijvoorbeeld: wierd (werd), miek (maakte), smerte (smart), konst (kunst), hert (hart), leste (laatste), ’t gonne (hetgene), onweerdig (onwaardig), bestieringe (bestuur), kleenigheyden, geerne (gaarne/grraag), vreeze, ziele, hoope, oorzaeke, lasteringe, hulpe, zorge, enz.

Misschien onder Franse invloed voegt hij aan veel bijwoorden en soms aan bijvoeglijk naamwoorden onnodig het achtervoegsel *-lijk* toe: godvruchtiglijk, inwendiglijk, kragtiglijk, grovelijk (grof), (on) behendiglijk, zuyniglijk.

Er komen niet zoveel typisch Frans-Vlaamse woorden voor: dael (dal), zijn eygen (zichzelf: ook West-Vlaams), uytklinken (rondbazuinen), voorts gaen (weggaan), gaeren (verzamelen, oprapen), kreveling (wrevelig gevoel), keteling (kitteling), om (voor, in: om het ander leven), verwaeyen (vd van verwaeyen), vrij (mooi), reken (rekenen) mesch (mest), vroom (sterk, flink), gebrocht (gebracht), en een enkele keer een onvoltooid verleden tijd van zwakke werkwoorden op *-ste(n)*: stelst, veragsten, vergoedsten, verhardsten.²

Blomme is nog vertrouwd met veel Middelnederlandse woorden: danof (daarvan), duyst (dons), haeking (vurig verlangen), kommeren (bezorgd maken), luyken (sluiten), mangeling

245

lexicon

sur les vitraux aujourd’hui disparus et celles qui subsistent, mais à peine lisibles, sur les solives. Il nous révèle aussi le texte qui était devenu illisible sur une pierre du mur nord: « Niet sonder Godt: desen 27 augustus 1672 » (Pas sans Dieu. Ce 27 août 1672). Le Werkgroep De Nederlanden a fait cimenter une nouvelle pierre avec cette inscription à côté de l’ancienne et l’a officiellement dévoilée.

La langue d’Edmond Blomme

Il ne fait aucun doute qu’Edmond Blomme pratiquait couramment sa langue maternelle, le flamand de France. On sait aussi qu’il a reçu à l’école un enseignement en néerlandais avant que celui-ci ne soit interdit (en 1853), et il aura vraisemblablement continué à développer sa connaissance de la langue dans la suite.

Vocabulaire:

Blomme possède un vocabulaire assez étendu. La plupart des vocables qu’il emploie sont du néerlandais correctement orthographié, mais sa traduction renferme un certain nombre de mots dialectaux ou désuets. Exemples: wierd (werd, devenait), miek (maakte, faisait), smerte (smart, douleur), konst (kunst, art), hert (hart, cœur), leste (laatste, dernier), ’t gonne (hetgene, lequel, qui), onweerdig (onwaardig, indigne), bestieringe (bestuur, gestion), kleenigheyden (kleinigheden, détails), geerne (gaarne/grraag, volontiers), vreeze (crainte), ziele (âme), hoope (espoir), oorzaeke (cause), lasteringe (juron), hulpe (aide), zorge (souci), etc.

Il accole — peut-être sous l’influence du français — à un grand nombre d’adverbes un suffixe *-lijk* tout à fait superflu: godvruchtiglijk (pieusement), inwendiglijk (intérieurement), kragtiglijk (vigoureusement), grovelijk (grosièrement), (on) behendiglijk (mal/adroitement), zuyniglijk (parcimonieusement). Parfois même, il utilise ce suffixe pour les adjectifs correspondants.

On ne rencontre chez lui qu’une quantité relativement réduite de termes typiques du flamand de France: dael (dal, vallée), zijn eygen (zichzelf, soi-même), uytklinken (rondbazuinen, claironner), voorts gaen (weggaan, partir),

lexique

(verwisseling), onderstand (steun), rukkeloos (roekeloos), schouwen (schuwen), vroom (sterk, ook Zuid- of Frans-Vlaams), weedom (smart), wijd (ver), reken (rekenen).

De vertaler zoekt soms tevergeefs naar een passende vertaling voor een woord. Dan maakt hij zelf een nieuw, dat hij afleidt van een bekend Nederlands woord of van een ander niet bestaand woord. In het Lexicon heb ik die woorden aangewezen met de afkorting *neo* van neologisme, maar hier met een speciale betekenis “bedacht door Edmond Blomme”. Die neologismen zijn heel talrijk. Ik haal een serie voorbeelden aan.

Begrijpen (omvatten), bekomen (worden), duyst (dons), danof (daarvan), haeking (vurig verlangen), keting (ketting), krankte (kwaal, zwakheid), ontrusten (verontrusten), rukeloos (roekeloos), reken (rekenen), schanderen (? schinderen) ‘vonken geven’; schijnbaerheid, ‘het schijnbaar zijn’; strafzwaard, ‘straffend zwaard’; uyt dampen, ‘uitstralen’; uyt noodig, ‘uitnodiging’; uyt vaer, ‘uitstapje’; uyt voer, ‘uitvoering’; verdoemder; ‘verdoemde’, verliefdelijk, ‘liefelijk’; vertooren, ‘vertoornen’; voortzeg, ‘het voortzeggen’; vervlijtigen, ‘verhaasten’; vraekgierigheid ‘wraaklust’; het gewis, ‘geweten’.

Het woordje “heyl”, zelfstandig of bijvoeglijk, heeft bij Blomme een onduidelijke, wel positieve betekenis: in macht van heyl, een zoet heyl lot in nood, de paden van ‘t heyl last, God, die voor zijn heyl is g’heel in alle zaeken, ‘t is ‘t moment van heyl vastgesteld.

Spelling

De Frans-Vlamingen hebben de spelling uit Vlaanderen en Nederland van De Vries en Te Winkel niet willen overnemen. Ze beschouwden die zelfs als een soort verraad. Doorgaans behouden ze de spelling van Des Roches, ook Blomme.

Klinkers: ae, ey, uy, ue voor aa, ei, ui, uu. Onbezwaard, listigheid, muytelinge, uer (uur). Woorden op -heyd krijgen het meervoud op -heyden i.p.v. -heden.

Medeklinkers: het wederkerend voornaamwoord wordt soms als zig gespeld. Als het

gaeren (verzamelen, oprapen, collecter, rassembler), kreveling (wrevelig gevoel, ronchonement), keteling (kitteling, chatouillement ou picotement), om (pour voor: om het ander leven, pour l’autre vie), verwaeyen (participe passé de verwaeyen/verwaaien: emporté par le vent), vrij (mooi, joli), mesch (mest, engrais), vroom (au sens de sterk, flink, fort, vigoureux), gebrocht (gebracht, apporté), et parfois un prétérit (ou imparfait) de verbe faible en -ste(n): stelst (pour stelde, plaça/it), veragsten (verachtten, méprisèrent), vergoedsten (vergoedden, indemnisèrent), verhardsten (verhardden, durcirent).²

Beaucoup de mots de moyen néerlandais lui sont encore familiers: danof (daarvan, de cela), duyst (dons, duvet), haeking (vurig verlangen, désir ardent), kommeren (bezorgd maken, tourmenter), luyken (sluiten, fermer), mangeling (verwisseling, confusion), onderstand (steun, soutien), rukkeloos (roekeloos, irréflechi), schouwen (schuwen, redouter), vroom (sterk, fort), weedom (smart, chagrin), wijd (ver, loin), reken (rekenen, compter).

Parfois, ayant vainement cherché une traduction adéquate pour l’un ou l’autre mot, il s’en invente une, qu’il dérive d’un terme néerlandais connu, voire d’un autre vocable créé. Dans le Lexicon, j’ai indiqué en regard de ce genre de mots l’abréviation *neo*, pour néologisme, mais avec la connotation particulière de « invention d’Edmond Blomme ». Voici une série d’exemples de ces très nombreux néologismes: begrijpen au sens de « omvatten » (renfermer); bekomen (worden, devenir); haeking (vurig verlangen, désir ardent); keting, (ketting, chaîne); krankte, « kwaal », zwakheid (mal, faiblesse), ontrusten, « verontrusten » (inquiéter); reken, « rekenen »; schanderen (? schinderen) (vonken geven, faire des étincelles); schijnbaerheid (het schijnbaar zijn, l’apparence); strafzwaard (straffend zwaard, glaive du châtiment); uyt dampen (uitstralen, irradier); uyt noodig (uitnodiging, invitation); uyt vaer (uitstapje, excursion); uyt voer (uitvoering, exécution); verdoemder (verdoemde, damné); verliefdelijk (lief(elijk, gentil); vertooren (vertoornen, courroucer); voortzeg (het voortzeggen, transmission d’un message);

gebruikt wordt, want veelal vinden we het West-Vlaams gebruik van hem en hun: hem bedriegen (zich bedriegen), hun kwellen (zich kwellen). De g komt ook vaak voor i.p.v. ch: benagt (nacht), vraegagtig (-achtig). V i.p.v. w in vraekgierig (wraak-) zoals bij Des Roches.

Anders dan bij Des Roches wordt wel eens een z i.p.v. een s gebruikt zoals in zomtijds en steunzel.

Poëtica

De hele vertaling is berijmd. De meeste verzen zijn zesvoetig: alexandrijnen. Ze rijmen twee aan twee: twee vrouwelijke, die eindigen op een niet beklemtoonde lettergreep, gevolgd door twee mannelijke, eindigend op een beklemtoonde lettergreep. Soms wisselen de mannelijke en vrouwelijke elkaar af.

In het derde tot en met het zesde hoofdstuk en in het twaalfde tot en met het achttiende hoofdstuk worden de alexandrijnen afgewisseld door twee of meer viervoetige verzen, iets wat het geheel wat luchtiger maakt. Edmond Blomme blijkt de metriek goed bestudeerd te hebben.

Syntaxis en stijl

Van de Nederlandse syntaxis blijkt Edmond Blomme minder af te weten, uitgezonderd de normale zinsbouw en woordvolgorde in z'n moedertaal. Hoe dan ook, hij verhaspelt vaak de bouw van z'n zinnen en maakt z'n verzen dan ook in veel gevallen rommelig en bijna onleesbaar.

"Dit vruchteloos gewicht bedroeven zal uw hert

Indien niet word gestort, in u, de deugd van minnen"

Blomme wil beslist de metriek respecteren. Die blijkt belangrijker dan de Nederlandse syntaxis. Hij bezwijkt ook onder de rijm dwang. Bij het vertalen ligt het vlotte rijm niet voor het oprapen: dan moet hij z'n taal ervoor eventueel geweld aandoen. Zo schrijft hij doenen (doen) omdat het moet eindigen op een vrouwelijk rijm. Uwe arbey-

den (arbeid heeft normaal geen meervoud). Hij schrijft omgewerpt (omgeworpen) omdat het moet

247

vervlijtigen (verhaasten, hâter); vraekgierigheid (wraaklust, soif de vengeance); het gewis (geweten, conscience).

Le mot « heyl », substantif ou adjectif, a chez Blomme une signification peu claire, mais en tout cas positive: in macht van heyl (au titre de salut), een zoet heyl lot in nood (le bienfait d'un salut dans la détresse), de paden van 't heyl last (les voies de la mission salvatrice), God, die voor zijn heyl is g'heel in alle zaeken (Dieu, Sauveur absolu en toutes choses), 't is 't moment van heyl vastgesteld (l'heure du salut a été définie).

Orthographe

Les Flamands de France n'ont pas voulu reprendre l'orthographe fixée pour la Flandre et les Pays-Bas par De Vries et Te Winkel. Ils y voient même une sorte de trahison. Ils s'en tiennent couramment à l'orthographe de Des Roches. C'est notamment le cas de Blomme.

Voyelles et diphtongues: ae, ey, uy, ue pour aa, ei, ui, uu: onbezwaerd (sans encombre), listigheid (ruse), muyteling (mutin), uer (heure). Le pluriel des mots en -heyd est -heyden au lieu de -heden.

Consonnes: le pronom réfléchi est parfois écrit zig. Ceci pour autant qu'il soit utilisé, car le réfléchi est très souvent, comme en dialecte de Flandre-Occidentale, *hem* et *hun*: hem bedriegen (zich bedriegen, se tromper), hun kwellen (zich kwellen, se tourmenter). Notons que g est fréquemment mis pour ch: benagt (nacht, nuit), vraegagtig (vraagachtig, curieux), et v pour w dans vraekgierig (wraakgierig, vindicatif), comme chez Des Roches.

Par contre, Blomme s'écarte de Des Roches de temps à autre en écrivant z au lieu de s: zomtijds (soms), parfois), steunzel (steun/sel, soutien).

Poétique

Toute la traduction est en vers. La plupart sont des hexamètres, des alexandrins rimant deux à deux: deux rimes féminines, à syllabe finale non accentuée, suivies de deux rimes masculines, à syllabe finale accentuée. Il arrive que les rimes masculines alternent avec

rijmen met hert. Die rijmdwang en versvoet brengen hem ertoe om woorden te vervormen en soms nieuwe te creëren.

Vandaar dat we over Blommes stijl niets goeds kunnen zeggen. Als hij proza had geschreven, dan was er veel kans dat hij een sierlijke taal had gebruikt, want hij beschikt over een vrij rijke woordenschat die getuigt van een vlotte moedertaal en ruime kennis van het algemeen Nederlands. Van een lid van een rederijkerskamer mogen we dit veronderstellen. Maar nee, geen prozavertaling: hij wou dichter zijn, in de betekenis van rijmer. Naar de opvatting van zijn tijd moest een schrijver poëzie schrijven.

Uit liefde voor het Nederlands

Edmond Louis Blomme heeft veel meer in het Frans geschreven dan in het Nederlands. Zijn Franse dorpsmonografieën en alles wat hij in het *Livre Historique van Arnike* heeft opgeschreven, o.a. de waardevolle kopie van Berrevilles toneelstuk over Goewaart, is van hoge waarde. Hij heeft (voor z'n plezier) op z'n studeerkamer veel Nederlandse verzen geschreven, maar dat was niet voor anderen bedoeld. Hij beperkte zich tot die moeilijke vertaling van de *Navolging Christi* om die in het *Livre Historique van Arnike* op te nemen, als een kopie van het oorspronkelijk werk dat in z'n bezit was. Dit was een daad die getuigde van z'n liefde voor het Nederlands en van z'n christelijke overtuiging. Ondanks alles moeten we hem hiervoor dankbaar zijn. ■

les féminines.

Dans les chapitres trois à six ainsi que du douzième au dix-huitième, on trouve en alternance avec les alexandrins des vers tétrasyllabiques – deux ou davantage – qui ont pour effet d'alléger quelque peu l'ensemble. Manifestement, Edmond Blomme a bien étudié la métrique.

Syntaxe et style

En syntaxe néerlandaise, Edmond Blomme est beaucoup moins à son affaire, maîtrisant tout au plus la phrase courante et l'ordre des mots de sa langue maternelle. Toujours est-il qu'il malmène souvent la construction de la phrase, de sorte que dans bien des cas ses vers sont décousus et presque illisibles.

« Dit vruchteloos gewicht bedroeven zal uw hert

Indien niet word gestort, in u, de deugd van minnen ».

Syntaxe boiteuse que l'on pourrait restituer en français par:

« Ce poids stérile votre coeur attristera
Si en vous la vertu d'amour versée n'est pas ».

Blomme tient vraiment beaucoup à la métrique. Il y attache plus d'importance qu'à la syntaxe néerlandaise. Il est également obnubilé par les contraintes de la rime. La tâche se complique singulièrement quand il s'agit de traduire. Pour y parvenir, il lui faudra éventuellement faire violence à son néerlandais. C'est ainsi qu'il écrit *doenen* (au lieu de *doen*) parce qu'il a besoin d'une rime féminine; idem pour *uwe arbeyden* (alors que *arbeid* n'a normalement pas de pluriel); il orthographe *omgewerpt* (omgeworpen, renversé) pour faire rimer le mot avec *hert*. Les impératifs de la rime et de la métrique l'amènent à déformer des mots et quelquefois à en créer de nouveaux.

Dans ces conditions, nous ne pouvons décemment pas dire grand bien du style de Blomme. Il est très probable que, s'il avait écrit en prose, il aurait pratiqué une langue élégante car il possède un assez riche vocabulaire qui lui procure une grande aisance dans sa langue maternelle et témoigne d'une bonne

De volledige tekst van het Lexicon kunt u lezen op de site van Ons Erfdeel vzw (www.onserfdeel.be) en op de blog van het jaarboek De Franse Nederlanden-Les Pays-Bas Français (dfnlpbfblog.onserfdeel.be). Kopers van het jaarboek kunnen gratis een uitprint van het volledige Lexicon aanvragen. Daarvoor dienen zij een schriftelijke aanvraag te richten aan de redactie van het jaarboek (Murissonstraat 260, 8930 Rekkem). ■

connaissance du néerlandais classique. Des qualités que l'on peut normalement attendre d'un membre d'une chambre de rhétorique. Seulement voilà: pas question pour lui de traduire en prose, il se voulait poète. Selon les critères de son temps, l'écrivain qui se respecte devait être capable d'écrire en vers.

Par amour du néerlandais

Edmond Louis Blomme a écrit beaucoup plus en français qu'en néerlandais. Ses monographies villageoises en français et tous ses textes intégrés dans le *Livre historique* d'Arnèke, notamment la très belle copie de la pièce de théâtre de Berreville consacrée à Gohard, sont de grande valeur. Il s'est beaucoup adonné à la poésie néerlandaise dans son bureau, mais c'était pour son plaisir personnel et jamais pour l'extérieur. La très difficile traduction *Navolging Christi* est la seule qu'il ait destinée à la publication, en l'occurrence à l'insertion dans le *Livre historique* d'Arnèke en tant que copie de l'original latin qui était en sa possession. Ceci prouve – en même temps que sa foi chrétienne – son amour pour la langue néerlandaise. Si bien que, malgré les défauts de ce travail, nous ne pouvons que lui être reconnaissants. ■

Le texte intégral du Lexicon se trouve sur le site de Ons Erfdeel vzw (www.onserfdeel.be) et sur le blog des annales De Franse Nederlanden-Les Pays-Bas Français (dfnlpbfblog.onserfdeel.be). Les acheteurs des annales peuvent recevoir gratuitement une version imprimée complète du Lexicon, moyennant demande à adresser par écrit à la rédaction des annales (Murissonstraat 260, B-8930 Rekkem). ■

(Traduit du néerlandais par Jean-Marie Jacquet)

- 1 Zie jaarboek *De Franse Nederlanden-Les Pays-Bas Français*, 14, pp. 401-403.
- 2 Zie *Woordenboek van het Frans-Vlaams*, p. 20

- 1 « Les amateurs et amoureux de l'art du bien dire, placés sous la ferme protection du Sauveur flagellé » – voir *Annales De Franse Nederlanden-Les Pays-Bas Français*, 14, pp. 401-403.
- 2 Voir *Woordenboek van het Frans-Vlaams. Dictionnaire du flamand de France*, p. 20